

Kelle nimi anda

Tartu 1. Gümnaasiumile?

Minu põlvkonna inimesi võib gümnaasiumist rääkimisega ainult vihastada. Me teame sellest ju ainult teiste juttude põhjal ja tegelikult on meid sellest võimalusest vägivaldselt ilma jäetud. Muidugi võib väita, et õige mees harib ennast ise, koolist hoolimata. Aga isegi helgemal autodidaktil pole küsagilt ammutada seda vaimust, mis vanade gümnaasistide jutu järgi lausa gümnaasiumihoone seintest hoovanud. Ega olegi vist vaja palju targutada, et jõuda järelduseni: sovietslik, ühtsustuse läbi alla käinud koolisüsteem tuleb asendada elu- ja arenguvõimelisega. Ühesõnaga, on vaja minna tagasi (edasi?) gümnaasiumi juurde, et oleks võimalik hakata sammu pidama arenenud maailmaga.

Mõte üks või paar senist keskkooli gümnaasiumiks kujundada on Tartus juba mõnda aega päevakorras olnud. Kooliinimesed on oma võimalusi, valmisolekut ja vaimust vaagnud ja ettevaatlikult otsusele jõudnud. Linna koolide direktorite nõukoguski on heaks kiidetud mõte, et esimesena peab selle au ja koorma endale võtma Tartu 1. Keskkool. Selle otsustuse poolt on mitmed argumendid. Kooli hoonestikus (on ju 1. keskkooli käes üks kesklinna kvartaleid) on juba 185 aasta jooksul keskkoolidust antud. Kooli praegune direktor Helmer Jõgi on juba mõni aasta koos ülikooli inimeste ja paljude kunagiste gümnaasistidega asja teoks saamise nimel jõudu ja vaimu pingutanud. Koolil on väga soodne asukoht, kesklin-

nas ja ülikooli läheduses. Kuid vähe pole ka vastuargumente. Peamiselt neist: koolihoone vajab hädasti kapitaalset remonti (või restaureerimist?), piirkonna lapsed jäävad koolita, sest gümnaasium valib ju õpilasi kogu linnast; peale selle vaesus ja koos sellega kõiksugu materialistlikud hädad. Siiski on kurtmiseks ja olude kitsusele viitamiseks praegu võimalusi niivõrd palju, et lausa tuleb midagi vastupidise tõestamiseks ära teha.

Seega võime välja kuulutada: alates 1. septembrist on A. H. Tammsaare nimelise Tartu 1. Keskkooli asemel Tartu 1. Gümnaasium. Kelle nimeliseks see kuulutada, on esialgu lahtine. Nimekaid mehi peale Tammsaare, Treffneri, Hurda ja Kõpu on veel hulgaliselt. Aga tähtsam kui kooli nimi on see, mis selle sees olema hakkab.

In corpore kõrgkooli

Direktor Helmer Jõgi on kindel, et õige on gümnaasiumi omaaegses põhikirjas seisev määratlus: «Gümnaasiumi eesmärk on valmistada õpilasi ette kõrgkooli astumiseks.» Ja selle eesmärgi nimel peab kooli seinte vahel kõik tehtama. Muidugi on õige ka arenenud maades arenev suundumus, kus üheskoos õpetatakse nii andekaid kui nõrku kui puuetega lapsi. Paraku ei saa me endale praegu sellist luksust lubada. Seepärast peab gümnaasium olema mitte keskkoolidust tõendavat tunnistust toppiv, vaid akadeemiliseks eluks ettevalmistav kool. Ja ülikool peab saama lahti keskkooliduse järeleaitamise kohustustest. Seetõttu tuleb õppeprogrammid ja plaanid edaspidi ühiselt välja töö-

tada. Ülikoolist tuleb abi ka õpetamisel nagu see gümnaasiumi aegadel on olnud.

Seni on 1. keskkool olnud tuntud oma reaalkallakuga. Teist aastat on matemaatika-füüsika eriklassi kõrval bioloogia-keemia oma. Nii on keskkooliosa juba elitaarseks muudetud, kuhu saab sisse vaid konkursiga. Siiski on see vaid pool asja. Gümnaasium eeldab hoopis suuremat rõhku humanitaariale ja teistsugustele õpetamismeetoditele ning mõistagi on vaja alustada keskkooli klassidest. 1. keskkoolis on mitmeid kaalutlusi, miks eelistatakse 6+3+3 korraldust. See tähendab kuut aastat algkooli Laiä tänava majas. Siis tuleb väike konkurss ja võimete kontroll. Edasi on kolm aastat diferentseeritumat õpetust, ja huvide väljaselgitamist ning taas võimalus valida. Gümnaasiumi kõrgema astme kolm viimast aastat õpitakse huvidele vastavalt. Kõige muu kõrval peaks nii tekkima ka vanematel tihedamad sidemed kooliga. Kui tahetakse last koolis hoida või siia panna, tuleb neil rohkem huvi tunda, kas last on vajalikus suunas õigel ajal arendatud.

Mõistagi toob gümnaasiumiks muutumine kaasa ka õppekorralduse teisenemise. Suurem rõhk on õpilase iseõppel, töö, kollokviumidel, seminaridel, referaatidel. Selgeks peab saama vähemalt kaks võõrkeelt. Ülevaade peab kujunema kultuuriloost. Siiski jääb Tartu 1. Gümnaasium truuks reaalkallakule. Direktor Helmer Jõgi leiab, et seni kultuuripõlglik kool võib nüüd vabanedes paiskuda teise äärmusse ja ülehumaniseeruda. Vabal Eestil on aga vaja ka mehi, kes masinaid kokku paneks ja arvuteid tunneks.

Lisaks võimekatele õpilastele vajab gümnaasium ka võimekaid õpetajaid. Seniste õpetajate üle direktor ei nurise. Ometi arvab ta, et kahjuks on paljud Tartu õpetajad eluaseme või abikaasa ameti kaudu linna külge laulatatud. Sobilikke mujalt pärit õpetajaid ei saa koolidirektor tööle võtta, sest linn ei anna korterit. Nii aga on direktori õigus endale kaadrit valida fiktsioon. Jääb vaid loota, et ülikooli õppejõud tulevad appi.

Mida siis veel oleks gümnaasiumi tegemiseks vaja? Helmer Jõgi viib jutu viimase aja kontaktidele Soome ja Saksa LV sõpruskoolidega. Neilt on lisaks multjetele ja selgitustele saadud ka hulgaliselt õppematerjale, -plaane ja -programme. Kuid sügavamalt kui miski muu mõjus direktorile sealsete kolleegide muretus kooli majandusasjades. Muidugi pole meil mõtet eriti halada ja võimatut tahta. Kuid üht asja saaksime teha küll. Nimelt taastada omaaegse riikliku haridusnõukogu, mille esimees oli peaminister ja liikmeiks ministrid. Sellise nõukogu vastuvõetud otsus oli kohustuseks ka minitseeriumidele.

Ainult nii, kogu olemasolevat jõudu ära kasutades võiksime loota ka praegu haridusummikust välja pääseda. Seni aga püsib liiga palju üksikute entusiasmil ja fanatismil.

IVAR JÕESAAR

□ Olgu kevad, olgu talv. Tartu 1. Keskkooli hoone näeb ikka välja, nagu oleks sõda äsja lõppenud. Kultuurimälestist Jaani kirikut on asutud restaureerima. Haridusmälestist, Tartu 1. Gümnaasiumi see kahjuks ei haara.